

(ה) אמנם ראיתי בספר שערי תשובה לרבינו יונה ז"ל (שער שלישי אות קפ"ג) שכתב ח"ל, המצטיח את חבירו להיטיב עמו וישקר דבריו וישים לאל מלתו, כי אחרי אשר אמר להיטיב עמו כלשון הבעטה ובעט בו לב חבירו אין לו לחלל הבעתו כי דרך שקר הוא וכו' וכן האומר לתת לחבירו מתנה מועטת אעפ"י שלא הזכיר לשון הבעטה. ואמרו רבותינו כי יש בו משום מחוסרי אמונה כי לב חבירו סומך עליו וצוטט בו אחרי שהמתנה מועטת כי נמון יתן לו וכו'. וכן מי שמתפאר בפני רבים לתת מתנה לאדם והנה הוא כמתהלל על נדיבותו בזה, הנה זאת כמו הבעטה ולא נכון שישב מדבריו אחרי שהתכבד והתהלל בדבר כענין שכתוב (משלי כ"ה י"ד) נשיאים ורוח וגשם אין איש מתהלל במתת שקר, פירוש כמו שיטעו בני אדם אחרי בוא סימני הגשם ולא בא הגשם, כן ענין מתהלל במתת שקר, כי מה שהתהלל בדבר סימן קיום הדבר, על כן יטעו האיש שהצטיחו על המתנה כי הציב מוחלמו, עכ"ל. — הנה אם נבא לדקדק בדברי רבינו יונה ונשייטת שכלשון קדשו, עלינו להעיר, כי נחליל דבריו כותב, המצטיח "את חבירו" להיטיב "עמו" וכו', לטוב מורה דמירא במדבר אל חבירו ומצטיח לו להיטיב עמו. שוב שניה לשונו וכותב, וכן האומר "לתת לחבירו" מתנה מועטת וכו', הנה אינו כותב "האומר לחבירו" לתת לו מתנה מועטת וכו', משמע דמירא באינו ידבר אל חבירו, שלו הוא רוצה לתת את המתנה, אלא שהוא אומר (לאדם אחר שיתן מתנה לחבירו פלוני. גם אחר כך כותב, וכן מי שמתפאר בפני רבים לתת מתנה לאדם וכו' ואינו כותב מי שמפאר בפני רבים לתת לו מתנה, משמע שאינו מדבר אל האדם שרוצה לתת לו מתנה וגם אפילו לא בפניו אלא מיירא במי שמתפאר בפני רבים שרוצה לתת מתנה לפלוני.

(ט) השלה"ק (מס' חולין, ענין משא ומתן באמונה ד"ה חק בסוף) כתב ח"ל, וכן המצטיח לחבירו בדבור בעלמא לעשות לו איזה טובה או איזה שירות או ליתן לו מתנת חנם מחוייב להיות נאמן בדבורו, ובמתנה לא אמרן אלא במתנה מועטת שהרי סמכה דעתו של המקבל כשהבטיחו אבל מתנה מרובה אין בה חסרון אמונה, שהרי לא האמין זה שיתן דברים אלו עד שיקנה אותם בדברים שהם נקיים בהם, עכ"ל. נראה כי

(י) וראיתי בספר אור זרוע (פסקי ב"מ פ"ד ס' קמ"ט) שכתב ר"א בשם ר"י אמר ליתן מתנה לחבירו מותר לחזור בו, ואם אמר לו "בדעה גמורה אני אומר לך" אין לו לחזור בו. ובמתנה מרובה עסקינן דאפילו מתנה מרובה אם אמר לו בדעה גמורה אני אומר לך אסור לחזור בו וכו', עכ"ל. ומקורו מירושמי ע"ש בהגה. ועיין שו"ת מהר"י וויל (ס' פ"ב) שמתחייב לדינו מדברי האו"י אלו. ומוכן לאומר לו בדעה גמורה היינו מצטיחו, הרי דעתו בזה כדעת הרבינו יונה.

ובבארור זרוע (שו"ת ס' תשמ"ח) כתב דקיי"ל כר"י בדברים יש בהם משום מחוסר אמונה, מיהו היינו דוקא במתנה מועטת דסמכה דעתיה דהאי, מיהו הגי מילי בעלמא אבל צנותן לו "אמונתו" נראה דמכא דעתיה אפילו במתנה מרובה ע"ש. ועיין ספר מנחת פחים (תחומ"מ ס' ר"ד סעי' ח' ד"ה אבל במתנה מרובה) שכתב בכוונתו, דהיינו מה שנהוג בימינו לפעמים לומר, באמונה שלי, ע"ש. — והנה באו"י שם קאי אמצעה שהיה באלה "יתערב לחבירו אם לא יבא פלוני אמן לך זקוק ונתן לו אמונתו על זה והנה לא בא", לזה כתב דצנותן אמונתו סמכה דעתיה אפילו במתנה מרובה הילכך חייב ליתן לו. וגרסא דה"ט, דנותן אמונתו לא גרע מאומר לו "בדעה גמורה אני אומר לך" המבואר בפסקי או"י הכ"ל ומקורו מהירושלמי דאפילו במתנה מרובה אין לו לחזור בו.